

Metsähallituksen uusi toimintamalli

30.8.2011

maa- ja metsätalousministeriö, metsäosasto

METSÄHALLITUS -KONSERNI

nykyisellään

Liikelaitos

PÄÄJOHTAJA

Metsähallituksen yhteiset konserniyksiköt ja Palvelukeskus

METSÄTALOUS

Metsätalous

puun myynti ja markkinointi
metsäteollisuudelle ja valtion
talousmetsien hoito

Villi Pohjola

Laatumaa

lomatontteihin painottuva
kiinteistötoiminta

LUONTOPALVELUT

Luontopalvelut

kansallispuistojen ja muiden
luonnonsuojelu-, erämaa- ja
retkeilyalueiden hoito,
lajien ja luontotyyppien suojelu,
retkeily-, metsästys- ja kalastus-
palvelujen tuottaminen

Tytäryhtiöt

Morenia Oy

maa-aineksen jalostus ja myynti

Eräsetti Wild North

luonto- ja erämatkailupalvelut,
kalastus, metsästys- ja
moottorikelkkalupien myynti

Fin Forelia Oy

taimituotanto ja -kauppa

Siemen Forelia Oy

siementuotanto ja -kauppa

Metsähallitus Holding Oy

Metsähallituksen läheisiin
toimialoihin liittyvät sijoitukset

Metsähallituksen uusi toimintamalli:

VALMISTELUTYÖN LINJAUKSET:

VM:n valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta sisämarkkinoille kartoittavan hankkeen puitteissa valmisteltiin ehdotuksia tarvittaviksi uusiksi organisointi- ja ohjausmalleiksi. Tuolloin päälinjaukset Metsähallituksen osalta määritettiin seuraavasti:

- **valtion maa- ja vesiomaisuus säilytetään valtion taseessa**
- **valtion kiinteistövarallisuuden hoitamiseen liittyvästä omistajavallasta vastaa valtion viranomainen**
- **valtion alueiden käyttö metsätalousliiketoiminnassa annetaan perustettavan erityistehtävää hoitavan yhtiön hoidettavaksi**
- **nykyisten tytäryhtiöiden ja muun kuin metsätalousliiketoiminnan asema ratkaistaan tapauskohtaisesti**
- **julkisen vallan käyttöä koskevat tehtävät organisoidaan viranomaistoiminnaksi.**

Metsähallituksen uusi toimintamalli:

MMM on jatkanut valmistelua v. 2010 ja 2011 aikana yhteistyössä YM:n kanssa.

Virkamiestyönä laadittua mallia käsiteltiin hallituksen iltakoulussa 6.10.2010, jonka jälkeen valmistelua jatkettiin ministerityöryhmän johdolla.

Ministerityöryhmä hyväksyi kehittämisen linjaukset kokouksissaan 26.11.2010 ja 23.3.2011 niin, että valmistelua jatkettiin siten, että organisaation "ytimenä" olisi julkisoikeudellinen laitos.

Uuden hallituksen linjaukset: Metsähallituksen organisaation kehittämisen tavoitteena on ollut se, että valtion maiden ja vesien kokonaishallinta säilytetään Metsähallituksella. Tämä sisältyy myös pääministeri Kataisen hallitusohjelmaan, jonka mukaan Metsähallitus säilytetään kokonaisuutena ja luontopalveluiden kehittäminen, rahoitus ja rahoitusmekanismi turvataan.

Ympäristöministeriön osalta ohjelmassa todetaan, että sen asemaa luontopalvelujen asiantuntija- ja strategiaohjauksessa ei heikennetä.

Metsähallituksen uusi toimintamalli:

Ministerityöryhmän linjausten mukaisesti MMM:n ja YM:n tekemässä valmistelutyössä on tarkasteltu julkisoikeudellisen laitoksen soveltuvuutta Metsähallituksen organisaatiomalliksi.

Mallia tarkasteltiin erityisesti MH:n hallinnassa olevan kiinteistövarallisuuden ja taseen hallinnoimisen kannalta, julkisten hallintotehtävien eriyttämisen ja ohjauksen kannalta sekä perustuslain toiminnalle asettamien vaatimusten kannalta.

Tehdyn valmistelutyön pohjalta julkisoikeudellisen laitoksen mallia ei suositella jatkovalmistelun pohjaksi.

Jatkotarkastelussa on mukana erityislainsäädännöllä perustettu liikelaitos ja virasto, jolla tytäryhtiöitä.

Metsähallituksen toimintamallin periaatteet:

Valmistelutyö on jatkunut organisaation rakenteen ja toimintojen suunnittelulla:

- **Metsähallituksen tuleva toiminnallinen rakenne muodostuisi emo-organisaatiosta, jonka kaikki liiketoiminnot on siirretty tytäryhtiöihin kilpailuneutraliteetin ja yhtenäisen verokohtelun varmistamiseksi.**
- **Emo-organisaatio sisältäisi julkiset hallintotehtävät, maankäytön ohjauksen ja tarvittavan liiketoimintojen ohjauksen sekä tukipalvelut.**
- **Organisaation ohjaus tehtäisiin valtioneuvostossa hyväksyttävien omistajapolitiittisten linjausten ja ministeriöiden tulosohtauksen kautta.**
- **Julkisten hallintotehtävien ohjaus toteutettaisiin sekä strategisena että vuositason toiminnallisena tulosohtauksena nykyiseen tapaan. Ohjausta selkiytettäisiin saatujen kokemusten mukaan.**
- **Maankäytön ohjaus tehtäisiin koko organisaation strategisen ohjauksen kautta ja liiketoimintaa ohjattaisiin emo-organisaatiolle asetettujen strategisten tavoitteitten kautta emo-organisaation vastatessa tytäryhtiöiden omistajaohjauksesta ja tavoitteitten saavuttamisesta.**

Toimintamallin kuvaus:

- **Metsähallituksen uuden organisaation kokonaisuus muodostuu keskusyksiköstä, luontopalveluista, maankäyttöyksiköstä ja muista mahdollisista tulosityksiköistä sekä laitoksen liiketoimintaa harjoittavista yhtiöistä.**
- **Konsernin ylin päättävä elin on hallitus / johtokunta ja se on maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön omistaja- ja tulosohjauksessa. Hallitus vastaa konsernin strategisesta johtamisesta ja omistajan linjausten ja päätösten toteuttamisesta.**
- **Konsernin keskusyksikkö vastaa koko organisaation strategisesta johtamisesta hallituksen ohjauksessa eduskunnan sekä ministeriöiden omistaja- ja tulosohjauksen linjausten mukaisesti.**
- **Strateginen eli konsernijohtaminen kohdistuu konsernin hallinnassa olevien luonnonvarojen käytön suunnitteluun (mm. luonnonvarasuunnitelmat) ja luonnonvarojen käyttöön lailla säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden mukaisesti, laitoksen ja yhtiöiden muodostaman kokonaisuuden johtamiseen sekä kiinteistöhallintoon**
- **Luonnonvarojen käytön linjaukset tehdään luonnonvarasuunnitelmissa, jotka hyväksyy konsernin hallitus.**
- **Konsernijohtamisesta vastaa pääjohtaja apunaan johtoryhmä.**

Liiketoimintojen kuvaus

- Valtion periaatelinjausten mukaisesti markkinoilla toimivat liiketoiminnot tulee toimia yhtiömuodossa riittävän läpinäkyvyyden ja kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi. Niiden tulee olla lisäarvoa tuottavia ja kannattavia.
- Yhtiöiden tulee tuottaa tasaista tuottoa niihin sijoitetulle pääomalle vuotuisten osinkojen muodossa. Kannattamattomista liiketoiminnoista luovutaan.
- Metsähallituksen nykyisistä liiketoiminnoista metsätalous, siementuotanto, taimituotanto, maa-ainesliiketoiminta sekä matkailuliiketoiminta tulevat toimimaan laitoksen omistamina yhtiöinä.
- Liiketoimintojen toiminnan reunaehdot määritetään säädöksissä ja niitä tarkennetaan ministeriöiden omistaja- ja tulosohjauksella sekä luonnonvarasuunnitelmissa. Näitä reunaehtoja ovat mm. luonnon monimuotoisuuden, metsien virkistyskäytön, luontomatkailun, saamelaiskulttuurin ja porotalouden huomioonottaminen.

Liiketoimintojen kuvaus

- **Metsätalousliiketoiminta tulee toimimaan yhtiömuodossa (laitoksen 100 % omistama yhtiö). Sen toiminta perustuu metsätalouden liiketoimintaan eli metsien hoitoon, puun myyntiin, puunkorjuuseen ja -toimituksiin kuten tähänkin asti**
- **Metsätalousyhtiö toimii pitkäaikaisen ja läpinäkyvän käyttöoikeus-/vuokrasopimuksen nojalla - ei omista maa- tai vesiomaisuutta**
- **Muut valtion omaisuutta hyödyntävät liiketoiminnot toimivat markkinahintaisen /käyvän ja läpinäkyvän käyttöoikeus-/vuokrasopimuksen nojalla laitoksen kokonaan tai osittain omistamana yhtiönä. Lisäksi niiden toimintaa sitovat laitokselle asetetut rajoitteet ja velvoitteet.**
- **Käyttöoikeus-/vuokramaksut ja osingot ohjautuvat laitokselle**

Luontopalvelut

- Luontopalvelut toimii tulosityksikkönä osana laitosta YM:n ja MMM:n toiminnallisessa tulosohtauksessa ja hoitaa luonnonsuojelualueita ja muita sen hallintaan osoitettuja erityisalueita, kuten pääosaa yleisistä vesialueista, niihin liittyviä julkisia palvelutehtäviä ja julkisia hallintotehtäviä.
- YM:n ja MMM:n toiminnallinen tulosohtaus kohdistuu luontopalveluiden johtoon keskusyksikössä. Luontopalveluiden alueyksiköt toimivat luontopalveluiden johdon alaisuudessa ja vastaavat julkisten hallintotehtävien operatiivisista tehtävistä.
- Julkiset hallintotehtävät rahoitetaan valtion budjetin kautta ja keskusyksikköön rakennetaan toiminnallinen ja rahoituksellinen "palomuuuri" niiden riittävän eriyttämisen turvaamiseksi liiketoiminnasta.

Maankäyttötehtävät

- Laitoksen maankäyttötoiminta hoidetaan laitoksen tulosityksikkönä (maankäyttöyksikkö), joka hoitaa konsernin maankäyttötoiminnan (luonnonvarasuunnittelu, ostot, myynnit, vuokraukset, kiinteistöhallinto) suoraan keskusyksikön ohjauksessa ja sen asettamin tavoittein.
- Tämä mahdollistaa maankäytön strategisen omistajaohjauksen ja sen avulla voidaan toteuttaa valtion kiinteistöstrategiaa ja politiikkaohjelmia. Maankäyttötoiminnan omistajaohjausta edellyttävät myös omaisuuden kohdistuvat yleiset yhteiskunnalliset hyötyvaatimukset.
- Laitoksen maankäyttötoiminnan tavoitteena tulee olla valtion kokonaishyödyn maksimointi, joka muodostuu sekä liiketoiminnan tuotoista että muista yhteiskunnallisista hyödyistä. Yksiköllä olisi oma alueorganisaatio.

Vielä tarkentamista vaativia asioita:

- **Julkisten hallintotehtävien hoidon riippumattomuuden ja puolueettomuuden turvaaminen keskusyksikössä (eriyttäminen)**
- **Kilpailuneutraliteetti. Ongelmakohtia liittyy mm. julkisten hallintotehtävien hoidon ja liiketoiminnan riittävän tehokkaaseen ja uskottavaan eriyttämiseen, valtion ulkopuolisen toimijan saamaan maa- ja vesiomaisuutta koskevan yksinoikeuden muodostamiseen, yksinoikeuden arvottamiseen ja siitä saadun korvauksen tason määrittämiseen, niin että se on käypä, nykyisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden tuottotasoa alentavaan vaikutukseen sekä tehokkaaseen voiton tuloutukseen valtiolle.**

Metsähallituksen organisaatio ja ohjausmalli

